ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,
ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД
№ РД-09-25/03.04.2023 г.
НА ДИРЕКТОРА НА ИДП - БАН

С Т А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Ангел Йорданов Шопов от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС **„доктор“** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“ в ИДП-БАН

Автор на дисертационния труд:	Петър Стефанов Топуров
Тема на дисертационния труд:	**Правно положение на бенефициера по договора в полза на трето лице**
Научен ръководител:	доц. д-р Вълчин Здравков Даскалов

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед РД-09-25/03.04.2023 г. на директора на ИДП-БАН.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Гражданско и семейно право“ към секция „Гражданскоправни науки“ на ИДП-БАН съгласно заповед на директора ИДП-БАН № РД-09-9/27.01.2017 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 1.01.2017-09.10.2019 г. Отчислен с право на защита със заповед № РД-09-98/15.10.2019 г. на директора на ИДП преди изтичане на срока за подготовка поради постигане на съществени научни резултати по темата на дисертационния труд и изпълнение на образователната му програма, включена в индивидуалния учебен план

съгласно чл. 39, ал. 2 във вр. с ал. 1 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИДП.

Авторът на дисертационния труд г-н П. Топуров е роден през 1989 г. Завършва последователно Национална гимназия за древни езици и култури "Константин Кирил Философ" и ОКС „магистър по право" в ЮФ на СУ през 2015 г. Владее английски, италиански и френски език.

От 2015 г. първо е юрисконсулт, от 2017 г. придобива правоспособност на помощник-частен съдебен изпълнител, а през 2018 г. се вписва като адвокат.

От месец октомври 2019 г. е асистент в Секция „Гражданскоправни науки" в на ИДП, от 02.2021 г. –хоноруван асистент по семейно и наследствено право в ЮФ на СУ.

Още като студент се интересува от изследването на въпроси от гражданскоправната наука и представя своите съчинения на научни форуми - общо три за този период. Като докторант участва в множество научни форуми (22 национални и международни), на които представя доклади както по темата на дисертацията, така и по други въпроси. Участва в пет научни проекта (национални и международни), както и в организационни комитети на научни форуми. Автор и съавтор на становища от Института за държавата и правото, предоставяни на Върховния касационен съд по тълкувателни дела, както и на предложения за тълкувателни дела (общо 8).

Докт. Топуров е осъществил докторантска мобилност по програма „Еразъм+" в Болонския университет за повече от три месеца в есента на 2018 г. По време на докторантурата е издържал успешно общо докторантските изпити и е набрал 534 кредити, много повече от нужните; успешно завършва езикови курсове по юридически английски и италиански език.

Лауреат на награди на БАН - за млади учени в обществените науки, както и на награда за най-добра публикация.

До момента докт. Топуров има впечатляваща публикационно активност - близо 40 научни публикации, разискващи въпроси предимно от областта на гражданското право и процес.

Приложими по процедурата са редакциите на Закона за развитие на академичния състав на РБ (ЗРАСРБ), Правилника за приложението му (ППЗРАСРБ), които са в сила преди измененията на ЗРАСРБ от ДВ бр. 30 от 3 април 2018 г., както и на съответните стари редакции на вътрешните правилници на БАН [на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на БАН (ПУРПН) и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИДП (ПУРПИ)].

Обсъждането на дисертационния труд в СГПН на ИДП се е състояло на заседание през м. март 2023 г., в резултат на което СГПН взема положително решение за откриване на процедура по публична защита. Предоставен е и автореферат; списък на публикациите, включващ и самите публикации по темата на дисертацията (7 на брой); както и списък на другите научни публикации. Предоставени на НЖ са и другите

документи по чл. 47, ал. 1 и 2 ПУРПИ, включващи положителна оценка на научния ръководител и др.

Данните до момента показват, че:

1. В областта на гражданското и търговското право докт. Топуров има богат практически опит и задълбочени теоретични познания. Това е сериозна основа за неговия интерес, демонстриран от него като изследовател върху теми от посочените области на правната наука;

2. Са изпълнени изискванията, поставени от чл. 6, ал. 1, чл. 7 и 8 ЗРАСРБ, чл. 24, 25 ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 5 ПУРПИ - за защита на дисертационен труд за ОНС „доктор по право" кандидатът трябва да притежава ОКС „магистър по право", да има поне три статии по темата на дисертацията, както и да е набрал минимум двеста и петдесет кредита;

3. Са изпълнени изискванията, поставени от чл. 27, ал. 2 – чл. 30 ППЗРАСРБ и чл. 47 ПУРПИ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Състои се от 330 стандартни страници (текст без приложенията) и съдържа 780 бележки под линия. Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на чл. 6 ЗРАСРБ, чл. 27 от ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 3 ПУРПИ. Състои се от заглавна страница; съдържание; списък съкращения; увод, изложение (шест глави), заключение и списък на използваната литература, като е приложена и изискваната от закона декларация за оригиналност.

Дисертационният труд изследва важен аспект от договора в полза на трето лице (ДПТЛ). Сам по себе си ДПТЛ е широко приложим институт на гражданското и търговското право, с немалко противоречиво прилагана уредба. Последното можем да потвърдим, че е характерно и за правното положение на бенефициера (ППБ) по ДТПЛ.

Предмет на труда е ППБ по ДПТЛ. Цел на труда е да се разгледат приетите и положения в доктрината и практиката за ППБ по ДПТЛ, да се аргументират собствени тези – там, където до момента няма установени/не могат да бъдат възприети други. Задачи са проследяването на развитието на ППБ и обясненията за ДПТЛ в исторически и сравнителноправен аспект; на понятието за трето лице по смисъла на чл. 22 ЗЗД, както и какви ползи могат да се договорят; на правната същност и последиците от заявлението

на бенефициера, че приема или не уговорката в ПТЛ; на правоотношенията между бенефициера и промитента; между бенефициера и и стипуланта.

В библиографията са включени 156 заглавия на български език и на чужди езици. Списъкът с ползвана литература е достатъчен за предприетото научно изследване.

Критично обсъдена и пресъздадена в нужната пълнота е обилната и на моменти противоречива българска съдебна и нотариална практика (обсъдени са над 270 съдебни и нотариални актове, които са много добре систематизирани и в списъка на библиографията), взета е предвид уредбата и значимата практика на други държави, както и уредбата на значимите по въпроса източници на гъвкавото право (ПЕДП, ПОРР, ПМТД и други).

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

3.1. Обща оценка

Дисертацията предлага задълбочен анализ на проблем, ключов за частното право. На места дисертантът оспорва вече формулирани тези в местната доктрина, като в повечето случаи отстоява мотивирано своето виждане. Същевременно, дисертантът води научната дискусия обективно, представя другите тези добросъвестно.

Докторантът показва широта на правните си познания, надхвърляща темата на дисертационния труд. Неминуемо, за да се изясни умело ППБ, което успешно е направено, докт. Топуров дозирано, с оглед изискванията на поставената тема, изяснява други детайли от ДТПЛ, навлиза в други институти на гражданското право обща част, облигационното и търговското право (най-вече, но не само - на недействителността на договорите, на неплатежоспособността, на договора за прехвърляне на имот срещу задължение за издръжка и гледане, на застрахователния договор, на поръчителството, активната солидарност, новацията и много други).

Предлаганият на вниманието на НЖ труд има стойността на завършено оригинално правно изследване. Той показва, че неговият автор притежава задълбочени теоретични знания в областта на правото, както и доказва убедително способността на докт. Топуров за самостоятелни научни изследвания.

3.2. По съдържанието на труда (в едър план)

Уводът обстойно очертава актуалността, обхвата и задачите на изследването, както и дава уточнения относно ползваните методи.

Първа глава съдържа изложение на историческото развитие на възгледите за ППБ при ДПТЛ. Втора глава обхваща сравнителноправен обзор на правното положение на бенефициера, като тази част от работата има за цел да предложи най-общ обзор на въпроса. Заслужава подкрепа подходът на изследване на общата забрана за стипулиране за другиго и впоследствие изключенията от правилото, респ. намаляването на ограниченията, произтичащи от принципа за относителност на облигационното отношение. Сравнителноправният метод на изследване съпътства цялата работа - на съответните места в изложението са дадени сравнителноправни доводи по отделни въпроси. Трета глава разглежда същността на ППБ чрез изследване на развитието на правната уредба според различните теории в доктрината. ДПТЛ се третира като основно изключение от принципа за относителност на облигационното отношение. Той се схваща като способ за постигане на определени юридически и икономически цели, който може да намери приложение в различни по своя предмет договори. Въобще, клаузата в ПТЛ може да се схваща в контекста на един по-обширен договор, с който страните уреждат и други отношения помежду си, не само облагодетелстват трето лице.

Открояват се двете основни конкуриращи се теории, свързани с ППБ по ДПТЛ: а) доктрината на потвърждението, признаваща пряко придобиване на права от страна на бенефициера и б) доктрината на приемането, която отлага придобиването на уговореното право след упражняване на правото на приемане. Теорията за прякото възникване на права няма изрична законова опора. За теорията за наличието на право на приемане до приемането от страна на бенефициера основна слабост е липсата на защита на правото на третото лице. Прави се изводът, че българската правна уредба се придържа към доктрината на потвърждението. Възприемането на тази доктрина защитава в най-висока степен интересите на по-широк кръг лица. Анализират се и въпросите в полза на какви лица е допустимо договаряне по чл. 22 от ЗЗД. Бенефициерът може да бъде физическо или юридическо лице.

По тази част от текста ще направя три бележки.

1) Не е отговорено на въпроса дали държавата може ли да бъде бенефициер.

2) Не звучи убедително тезата, според която „по чл. 29 и чл. 30 ЗЗД уреждат измамата и заплашването (...) и които поради своя характер, не биха могли да са извършени от юридическо лице, а винаги са деяния на физическо такова.“ Съгласен съм

с последното – че те *de facto* винаги са имат физическо лице за извършител. Но ако физическото лице е представител на юридическо лице, „измамващо/заплашващо“ може да бъде юридическото лице, чиято воля се изявява от негов представител.

3) Една терминологична бележка – в бележки 315 и 316 става дума за *ненавършилите пълнолетие деца* и техните права по чл. 130, ал. 4 СК, а не за непълнолетните.

Четвъртата глава изследва видовете ползи, които законът допуска да бъдат уговорени между стипулант и промитент. Въз основа на тях се извършва разграничение между същински и несъщински ДПТЛ. Петата глава обхваща въпросите относно приемането и отказа на бенефициера да се ползва от уговорката по чл. 22 от ЗЗД. Шестата глава разглежда въпросите, възникващи в рамките на отношенията между бенефициера и стипуланта, промитент, техните кредитори и наследници. Заключението е разделено на три части – обобщение на теоретичните изводи и на изводите *de lege ferenda*, очертаване на тенденциите в развитието в исторически план и от гледна точка на съвремието.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд, като предоставя и другата обичайно изисквана информация относно процедурата по защитата.

3.3. По използваната методология

В изследването си докт. Топуров борави с множество научни методи. Наред с класическите методи на научното изследване (на анализа, на синтеза и други), широко е използван историческият и сравнителноправният метод. Широко и умело използвани е методът на критичния анализ и на системното тълкуване на правните разпоредби.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите, посочени от дисертанта съответстват на установеното от мен при прочита на дисертацията. Те са резултат от задълбочените правни познания на докт. Топуров, съчетани с неговите способности за самостоятелни научни изследвания. В допълнение, дисертацията съдържа уместни и аргументирани предложения *de lege ferenda.*

Основните научни и/или научно-приложни приноси в дисертационния труд са:

- историческите и сравнителноправните аспекти на ДПТЛ са задълбочено анализирани;

- през призмата на съвременните теории, обясняващи ППБ по ДПТЛ, са очертани слабостите на българската правна уредба, като е формулирана цялостна концепция за бъдещото ѝ изменение чрез възприемане на доктрината на потвърждението и прякото възникване на права за бенефициера;

- разгледани са и конкретните особености относно уговарянето на вещни права върху недвижими имоти в ПТЛ с предложение за конкретни законови промени;

- изследват се подробно въпросите по характера, начина на упражняване и последиците от приемането или отказа от уговорката от страна на бенефициера;

- подробно се изследват отношенията на бенефициера с промитента и на бенефициера със стипуланта.

5. Критични бележки и препоръки

Те в никакъв случай не омаловажават постигнатите от докт. Топуров много добри академични резултати.

5.1. Препоръчвам в правното съчинение да се ползват по-широко достиженията на общата теория на правото. Така например, ако се използва книгата „Теория на тълкуването“ на проф. Р. Ташев, могат да се дообогатят изводите по тълкуването на различните договорни клаузи в ПТЛ, анализирани в дисертацията.

5.2. По принцип наследството се разглежда като съвкупност от определени видове права и задължения и към него не се добавят фактическите отношения (справка – новоизлезлият учебник по наследствено право на доц. А. Станева). На с. 117 докторантът ги е добавил.

5.3. При уговарянето на вещни права върху недвижими имоти в ПТЛ изложението само би спечелило, ако се дадат сравнителноправни данни.

5.4. Бих си позволил две препоръки относно стила на научното изследване. Едната е за избягване на нехарактерни за нашия език думи/изрази, като например *в тази връзка*, който е русизъм. Другата препоръка е по повод оформянето на отделни абзаци, като на места да се създават по-кратки изречения - с оглед на четимостта на текста, при началото на нова мисъл/аспект на анализа. Повече от страница на абзац е прекалено много текст, който затруднява възприемането му.

6. Заключение

Представеният за публична защита дисертационен труд на тема „**Правно положение на бенефициера по договора в полза на трето лице** “ напълно отговаря на изискванията, уредени в чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ, чл. 27 ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 2 ПУРПИ**.** Той съдържа резултати, които представляват оригинален принос в науката, и същевременно показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността, както и способности за самостоятелни научни изследвания.

Давам своята положителна оценка по смисъла на чл. 10, ал. 1, изр. 2 ЗРАСРБ на защитавания труд, поради което убедено гласувам ЗА даване на ОНС „доктор” на автора на дисертацията Петър Стефанов Топуров по докторската програма „Гражданско и семейно право”; професионално направление 3.6. „Право”.

Пловдив, 23.05.2023 г. **С уважение: .....**

(доц. д-р Ангел Шопов)